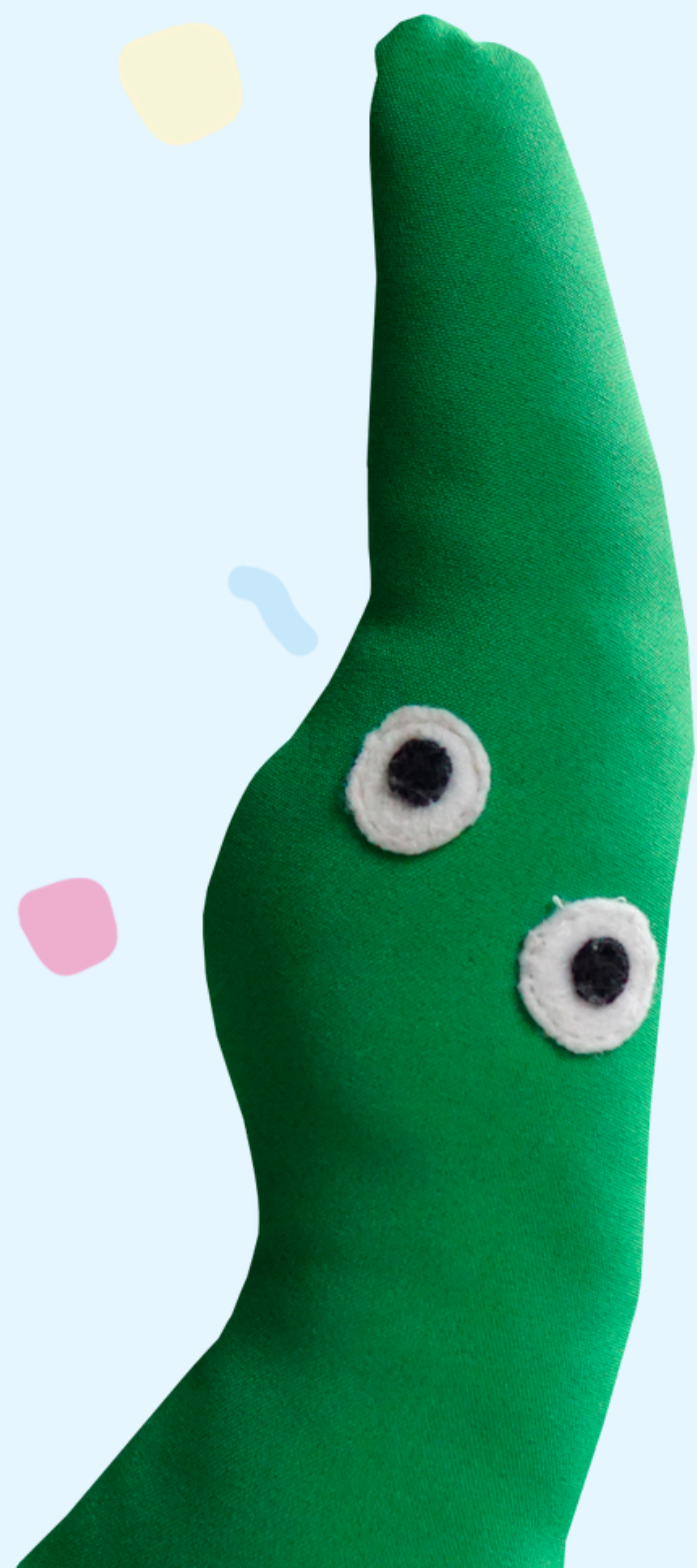

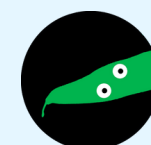
Onderzoeksverslag

Pedagogisch partnerschap een impuls geven

Ministerie SZW - Directie Kinderopvang

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

oktober 2024

Inhoudsopgave

1. Vertrekpunt	3
2. Onderzoeksontwerp	4
3. Inzichten uit interviews met pedagogisch professionals	7
4. Inzichten uit interviews met ouders	10
5. Inzichten uit peiling onder ouders	13
6. Inzichten uit focusgroep met pedagogisch professionals	15
7. Inzichten uit interviews met pedagogisch coaches	16
8. Inzichten uit de kennismiddag inclusieve opvang	17
9. Inzichten uit interview met familieschool	20
10. Inzichten uit interview met de opleidingskant (MBO-Raad en ROC)	22
11. Inzichten uit interview met Peter de Vries	23
12. Inzichten uit literatuur over pedagogisch partnerschap in de praktijk	24
13. Inzichten uit deskresearch over bestaande tools voor samenwerking met ouders	27
14. Haakjes voor ontwerp	31
15. Conclusie en ontwerprichting	36

1. Vertrekpunt

Uit onderzoek blijkt dat pedagogisch partnerschap – waarbij ouders en pedagogisch professionals samenwerken aan de opvoeding van kinderen – een cruciale rol speelt in het verhogen van de kwaliteit van kinderopvang. Dit partnerschap draagt direct bij aan de ontwikkeling van kinderen. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ziet echter dat in de praktijk te weinig wordt geprofiteerd van de voordelen die deze samenwerking kan bieden. Er zijn ook signalen van een daling van de betrokkenheid van ouders bij de kinderopvang.

Dit is een gemiste kans, zowel voor de kwaliteit van de opvang als voor de ontwikkeling van kinderen. Daarom wilde de directie Kinderopvang onderzoeken hoe zij pedagogisch partnerschap een impuls kan geven. Om dit te bereiken is in samenwerking met bureau Snijboon een traject ingezet. In dit traject is onderzocht hoe ouders en pedagogisch professionals dit partnerschap ervaren, en wat hun verwachtingen, behoeftes en uitdagingen hierbij zijn.

De opgedane inzichten zijn aangevuld met inzichten van andere betrokkenen zoals experts. Met deze inzichten zijn we aan de slag gegaan om tot een concreet plan te komen om pedagogisch partnerschap te versterken. Dit verslag geeft een overzicht van de opgedane inzichten en wat we hiermee gedaan hebben.

2. Onderzoeksontwerp

Exploratief kwalitatief onderzoek 'Pedagogisch Partnerschap'

Dit onderzoek is kwalitatief en exploratief van aard. We gaan in één-op-één interviews in gesprek met zes pedagogisch professionals en vijf ouders. We zijn nieuwsgierig naar hun wensen, behoeften en ervaringen. Wat vinden zij belangrijk? Wat drijft hen? Wat hebben ze nodig? Aan dit onderzoek ligt een ontwerp ten grondslag dat Snijboon heeft ontwikkeld in samenwerking met de opdrachtgever, de Directie Kinderopvang, Cluster Kennis en Onderzoek (KOKO) bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Hoofdvraag

Hoe kunnen we pedagogisch partnerschap een impuls geven in de kinderopvang?

Subvraag

Wat verstaan ouders en pedagogisch professionals / coaches onder pedagogisch partnerschap?

Hoe kan het ministerie samen met ouders en pedagogisch professionals / coaches goede manieren van pedagogisch partnerschap ontwerpen waarvan kinderen profiteren?

2. Onderzoeksontwerp

Exploratief kwalitatief onderzoek ‘Pedagogisch Partnerschap’

Representatie

Dit onderzoek is exploratief en kwalitatief van aard en heeft als doel om een indruk te krijgen van de ervaringen van ouders en pedagogisch professionals (PP'ers) rondom samenwerking in de opvoeding. Het onderzoeksontwerp bestaat **uit diepte-interviews met zes Pedagogisch Professionals en vijf ouders, aangevuld met deskresearch (literatuur- en bronnenonderzoek)**. We spreken onder andere met mensen die betrokken zijn bij kinderopvangorganisaties zoals BLOS, Partou en Kind&Co Ludens.

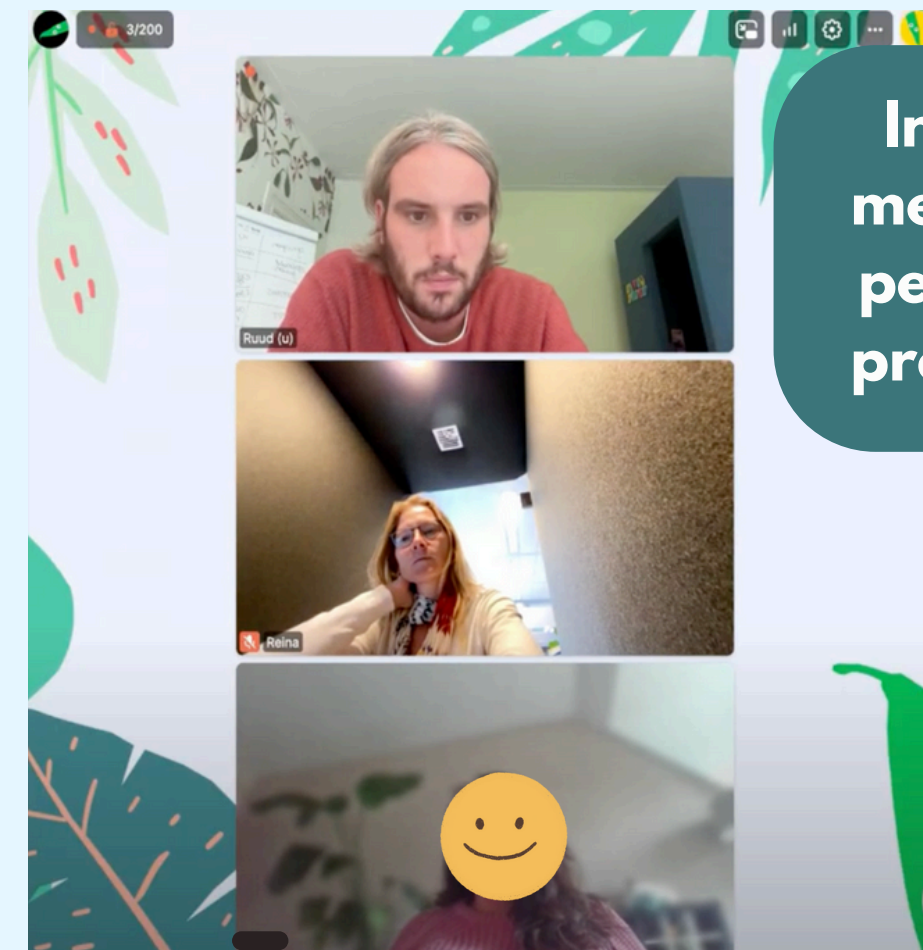
We richten ons specifiek op ouders met kinderen in de leeftijd van 1 tot 4 jaar, omdat deze periode van de ontwikkeling van kinderen relevant is voor de pedagogische samenwerking tussen ouders en professionals. De gesprekken vinden deels plaats bij kinderopvangorganisaties (BLOS in Wittevrouwen en Kind&Co Ludens in Utrecht Oost) en deels digitaal met deelnemers uit ons eigen netwerk. We streven ernaar een zo divers mogelijke groep deelnemers te betrekken, rekening houdend met verschillende demografische kenmerken en sociaal-culturele achtergronden. Opvallend is dat de PP'ers die we spreken allemaal al langere tijd werkzaam zijn in de kinderopvang, wat hen in staat heeft gesteld veel ervaring op te bouwen. Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig en op eigen initiatief, wat mogelijk invloed kan hebben op de resultaten.

Conclusies uit dit onderzoek kunnen dan ook niet als representatief worden beschouwd voor alle PP'ers en/of ouders in Nederland.

In dit verslag worden de inzichten vetgedrukt weergegeven in de lopende tekst. We geven op verschillende manieren aan voor welk deel van de populatie bepaalde uitspraken gelden. We maken daarbij gebruik van de volgende termen:

- Soms/sommige/een aantal: Twee of minder van de geïnterviewden
- Regelmatig: Ongeveer de helft van de geïnterviewden
- Vaak/veel/de meeste: Meer dan drie van de geïnterviewden
- Alle: Alle vijf geïnterviewden

Op basis van de inzichten in dit verslag signaleren we mogelijke **haakjes voor ontwerp**.

In gesprek met ouder en pedagogisch professionals

3. Inzichten uit interviews met PP'ers

Een belangrijk thema dat naar voren komt in de gesprekken met pedagogisch professionals is het belang van **positieve communicatie en een goede relatie met ouders**. Pedagogisch professionals zijn **actief bezig met het bouwen van een sterke relatie** met ouders, en vinden dit cruciaal voor een soepele samenwerking. Een van de professionals vertelde dat als er iets speelt met de ontwikkeling van een kind, ze eerst een band opbouwen met de ouders voordat gevoelige onderwerpen worden besproken. Door een ouder beter te leren kennen, kunnen zij ook de **thuissituatie beter begrijpen**. Veel PP'ers proberen ouders die minder betrokken zijn te **prikkelen** om toch in contact te treden. Deze laagdrempelige benadering zorgt ervoor **dat ouders zich op hun gemak voelen en vertrouwen hebben in de opvang**.

Hoewel het belang van een goede relatie duidelijk is, zien pedagogisch professionals dat er **verschillen zijn in de mate van ouderbetrokkenheid**. Sommige ouders zijn zeer actief en willen bijvoorbeeld samen met de pedagogisch professional werken aan de ontwikkeling van hun kind, zoals op het gebied van slaap- en eetgewoontes. Andere ouders tonen minder interesse en vertrouwen volledig op de professionals. Opvallend is dat ouders met meerdere kinderen vaak minder intensief betrokken zijn bij de opvang, hoewel dit uiteraard niet altijd het geval is.

Daarnaast beschouwen veel pedagogisch professionals zichzelf als **mede-opvoeders van de kinderen** die dagelijks onder hun zorg vallen. Ze proberen de lijnen met ouders kort te houden, onder andere door de ontwikkeling van het kind te delen via schriftjes of apps. Dit helpt het pedagogisch partnerschap te versterken. Dit gebeurt echter **vooral bij ouders die actief betrokken zijn, open staan voor partnerschap, of wanneer er iets aan de hand is**.

Ondanks de intensieve zorg en betrokkenheid die pedagogisch professionals bieden, ervaren zij soms een **gebrek aan waardering voor hun rol**. Professionals voelen zich niet altijd erkend voor de inspanningen die zij leveren in de opvoeding van kinderen. Zoals een professional aangaf: "Soms lijkt het alsof ouders niet altijd beseffen hoeveel we doen om hun kinderen te begeleiden." Dit gebrek aan erkenning kan frustrerend zijn en benadrukt de noodzaak om de waarde van hun werk meer zichtbaar te maken.

3. Inzichten uit interviews met PP'ers

Veel pedagogisch professionals geven aan dat hun **opleiding weinig aandacht besteedde aan het communiceren met ouders**, hoewel dit op HBO opleidingen wel meer aan de orde lijkt te komen dan op MBO opleidingen. PP'ers leren nu vaak met vallen en opstaan en van hun ervaring. Soms worden er binnen de opvang interne cursussen aangeboden. PP'ers hebben het gevoel dat **meer training rondom oudercommunicatie** hen beter zou voorbereiden op de uitdagingen die ze tegenkomen in hun dagelijkse werk, vooral bij moeilijke gesprekken over gevoelige onderwerpen zoals gedragsproblemen.

De **term 'pedagogisch partnerschap' is onbekend** bij PP'ers, maar wanneer we er naar vragen hebben ze hier wel beelden bij. Voor velen betekent dit simpelweg samenwerking en goede communicatie, met als doel om op één lijn te zitten met de ouders. Mogelijk zou **een duidelijk kader** helpen. Op het gebied van pedagogisch partnerschap is er vanuit **de organisatie geen expliciete visie of werkinstructie over samenwerking met ouders**.

PP'ers voelen zich wel goed ondersteund in hun werk door de organisatie en geven aan dat **er al veel goed geregeld** is. Ze hebben toegang tot structuren en hulpmiddelen die hen ondersteunen in hun samenwerking met ouders, zoals intakegesprekken, ouderavonden en mentorgesprekken. Daarnaast zijn er pedagogisch coaches en observators beschikbaar die professionals bijstaan wanneer er problemen zijn met een kind of als extra begeleiding nodig is. Hoewel er nog ruimte is voor verbetering, heerst het gevoel dat **de basis sterk** is. professionals merken bijvoorbeeld op: "Er is al veel goed geregeld, we hebben een platform voor cursussen en er zijn verschillende momenten om met ouders in gesprek te gaan."

Toch blijft de **communicatie met ouders** een uitdaging, vooral wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van een kind. Pedagogisch professionals ervaren daarin soms **problemen bij ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersen**. Dit maakt het moeilijker om belangrijke zaken te bespreken en goed contact te onderhouden. Ook de **tijdsdruk** tijdens het halen en brengen van de kinderen beperkt vaak de mogelijkheden voor diepgaande gesprekken, waardoor sommige communicatie **oppervlakkig** blijft of uitgesteld wordt.

"in de opleiding? nee, lachen, nee helemaal niet, het is gewoon levenservaring en zelf moeder zijn van inmiddels 4 volwassen kinderen, waardoor ik goed kan inleven ouders"

Pedagogisch professional

4. Inzichten uit interviews met ouders

Ouders associëren **kwalitatief goede opvang** vooral met dat er altijd plek moet zijn voor hun kind wanneer dat nodig is. **Beschikbaarheid** en **continuïteit** zijn essentieel, net zoals het hebben van een **vast aanspreekpunt**. Ouders vinden het prettig om een vast iemand te hebben bij wie ze terecht kunnen met vragen of zorgen over hun kind, zodat er een **vertrouwensband** kan ontstaan.

Veel van de ouders die we hebben gesproken zien **pedagogisch professionals als een logische partner in de opvoeding** van hun kinderen, dit geldt vooral voor ouders van kinderen die meerdere dagen per week op de opvang zijn. Sommige van deze ouders noemen de opvang zelfs een **"tweede thuis"**. Een ouder verwoordde dit als volgt: "Ze brengen veel tijd door op de opvang, dus de opvoeding vindt hier ook plaats."

Ondanks dat geven veel ouders die we hebben gesproken aan dat ze **bij opvoedingsvragen eerder naar een familielid of vriend gaan** dan naar een pedagogisch professional. De **link tussen de opvang en opvoedingsondersteuning is niet altijd** duidelijk voor ouders. Ze zien de professionals vooral als verantwoordelijken voor hun kinderen op de opvang, maar niet als een bron van hulp voor vragen die buiten de opvangsituatie spelen. Er is geen duidelijk beeld van een pedagogisch professional voor hen nog meer zou kunnen betekenen.

Sommige ouders vinden bovendien dat de **huidige communicatiemiddelen weinig effectief zijn**. Niet alle ouders lezen de nieuwsbrieven of gebruiken het ouderportaal actief. Daarbij komt dat niet alle ouders tijd voor -of behoefte aan - georganiseerde sociale activiteiten hebben, zoals zomerborrels of andere bijeenkomsten. Echter als het gaat over de ontwikkeling van hun kind, dan zijn ze daar zeker wel in geïnteresseerd.

Uit dit alles blijkt dat er **veel verschil is in betrokkenheid van ouders**. Sommige ouders stellen veel vragen en zijn zeer betrokken, terwijl anderen minder contact zoeken. De minder betrokken ouders zijn vaak moeilijk te bereiken en dit vraagt om een flexibele aanpak of meer actieve toenadering van de PP'ers.

4. Inzichten uit interviews met ouders

Ouders **waarderen het dat pedagogisch professionals actief contact opnemen** om te overleggen over opvoedingskwesties, zoals slaap of eetgewoonten. Een ouder zei: "Het is fijn als ze contact opnemen om te overleggen, bijvoorbeeld als mijn kind niet wil slapen." Dit toont aan dat professionals graag samen met ouders naar oplossingen zoeken, wat de samenwerking versterkt. **Hoe en wanneer** dit het beste kan is **nog onduidelijk**. Een andere ouder zei: "Het voelt niet altijd goed om belangrijke zaken te bespreken tijdens het brengen of halen, dan zou een andere manier van communicatie beter werken."

Ouders geven aan dat de randvoorwaarden voor een succesvolle samenwerking met pedagogisch professionals is dat ze een **goede band** en **wederzijds vertrouwen** hebben. Een ouder zei hierover: "Als er iets speelt, wil ik dat ze me bellen, dan kunnen we samen een oplossing vinden."

Het valt op dat **jonge ouders**, of ouders die net een eerste kind hebben gekregen, **meer behoefte hebben aan contact en ondersteuning** vanuit de Pedagogisch professionals.

Voor sommige ouders vormt taal een barrière in de communicatie. Daarnaast speelt **culturele herkenbaarheid** een rol bij het opbouwen van vertrouwen. Ouders lijken zich sneller op hun gemak te voelen als zij zich kunnen identificeren het personeel. Dit helpt bij het creëren van gelijkwaardigheid en wederzijds begrip.

**“Twee volle dagen met je kind, leert hij
bijzonder veel van.”**

**“Het is prettig om af te stemmen over de
ontwikkeling en wat in dit geval onze
kinderen nodig hebben.”**

Quotes van Ouders

5. Inzichten uit peiling onder ouders

In de zomer van 2024 heeft Ipsos I&O een peiling onder ongeveer 1200 ouders uitgevoerd. Verschillende onderwerpen kwamen aan bod, waaronder ook het contact met pedagogisch professionals en hoe ouders de rol zien van de professional en de kinderopvang met betrekking tot de ontwikkeling en opvoeding van kinderen.

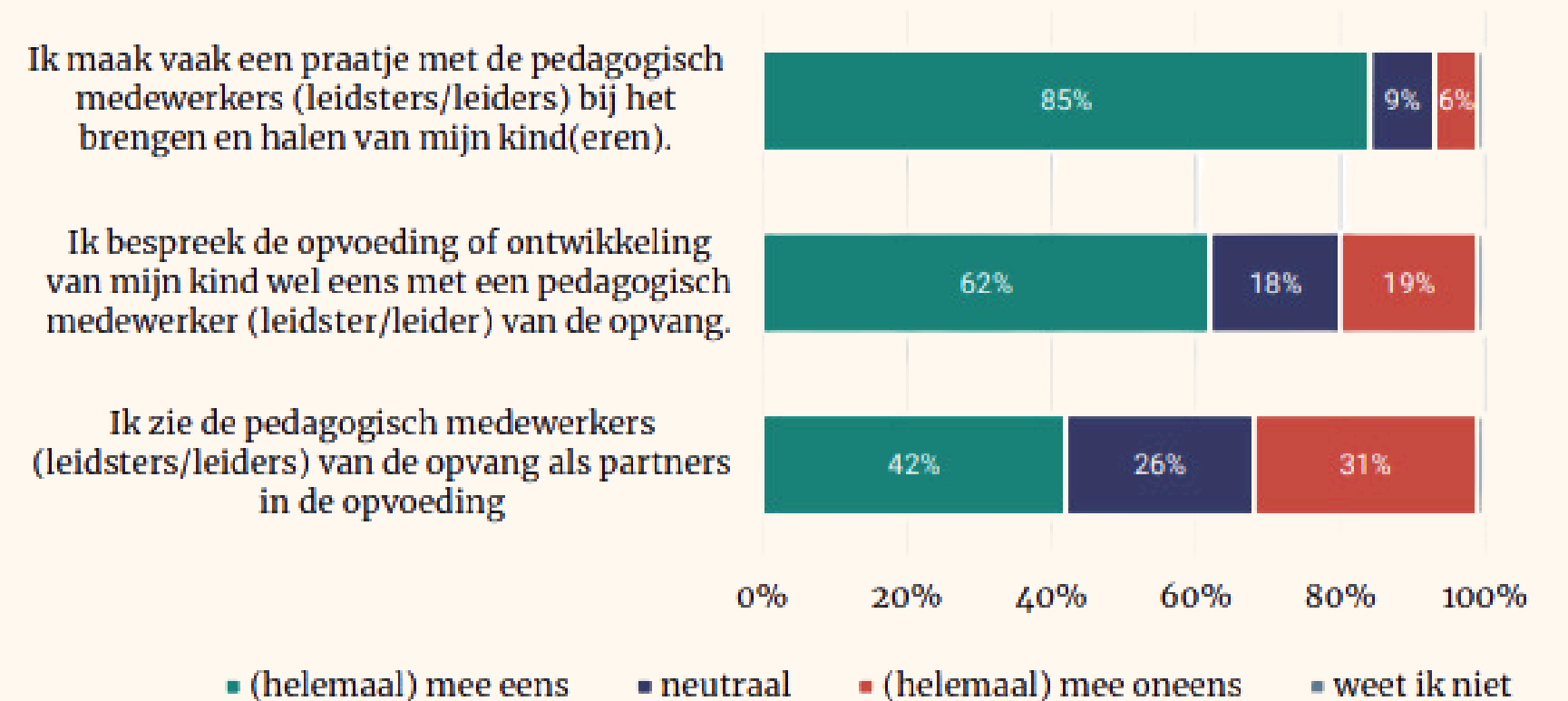
Meer dan **8 op de 10** ouders met een vorm van formele opvang **praten vaak met de pedagogisch professionals** (of gastouders) als zij hun kind komen **brengen of halen**.

6 op de 10 ouders **bespreken** met hen (ook) de **opvoeding of ontwikkeling** van hun kind. Ruim **4 op de 10** ouders ziet de pedagogisch professionals (of gastouders) als partners **in de opvoeding**; 3 op de 10 is het hier niet mee eens.

Vaders maken **minder vaak een praatje** bij het brengen en ophalen, net als **ouders** met kinderen van **4 tot 12 jaar**. Ook bespreken zij de **opvoeding en ontwikkeling** van hun kinderen **minder** vaak, net als **hoger opgeleide ouders**. Meer ouders met kinderen vanaf 4 jaar zien pedagogisch professionals niet als partners in de opvoeding.

Ouders lichten toe waarom zij de pedagogisch professionals wel of niet als partners in de opvoeding zien. Een deel benoemt dat hun **kind** daar **veel tijd doorbrengt** en dat de professionals hem/haar daardoor **goed kennen**.

Figuur 8.1 Stellingen over pedagogische medewerkers (n=1174; zonder 'niet van toepassing')

Bron: Ipsos I&O (2024), Ervaringen van ouders (peiling 4, juli 2024).

**“Bij de opvang kun je niet de
verantwoording van de opvoeding
neerleggen, dit hoort bij jou als ouder.”
“Zij zouden zich niet bezig hoeven houden
met opvoedtaken.”
“Daarvoor is mijn kind te weinig daar.”**

Quotes van Ouders

5. Inzichten uit peiling onder ouders

Een deel vindt echter dat de opvoeding de verantwoordelijkheid van de ouders is. Sommigen zeggen dat hun kind te weinig op de opvang is. **Twee derde van de ouders leest altijd de nieuwsbrief** van de kinderopvangorganisatie, **zes op de tien lezen online info over de dag van hun kind**, bijvoorbeeld in de **app**. Respectievelijk 22 en 31 procent doet dit soms.

Meer dan de helft van de ouders maken altijd **gebruik van de 10-minuten gesprekken**, 21 procent soms. **Drie op de tien ouders bezoeken evenementen** (altijd) en 53 procent doet dit soms. Minder ouders gaan naar themabijeenkomsten of workshops/trainingen of helpen mee aan activiteiten die de opvang aanbiedt. Moeders maken over het algemeen vaker gebruik van de activiteiten en faciliteiten dan vaders.

Niet aangeboden, wel behoefte aan?

Bij één op de drie worden er geen 10-minuten gesprekken aangeboden op de kinderopvang. **Een merendeel (61%) heeft hier ook geen behoefte aan**; een kwart heeft dit wel en 15 procent weet het niet. Ouders lichten toe dat zij hier geen behoefte aan hebben **omdat ze bij het brengen en halen de leidsters spreken en bijzonderheden horen** als dat het geval is. Sommigen lijkt het fijn om hier uitgebreider bij stil te staan in een 10-minuten gesprek.

Bij een kwart worden er geen themabijeenkomsten etc. aangeboden op de kinderopvang. **Een merendeel (67%) heeft hier ook geen behoefte aan**; 9 procent heeft dit wel en een kwart weet het niet.

Bij **een op de drie** biedt de kinderopvang **geen activiteiten** aan zoals een sportdag, een voorstelling of uitstapjes. Als deze wel georganiseerd zouden worden, zou 8 procent altijd en 60 procent soms **meehelpen**.

Acht procent van de ouders met kinderopvang ontving **voorafgaand** aan de start van kinderopvang **een huisbezoek** om kennis te maken. Vrijwel **iedereen** (99%) heeft **goede ervaringen met dit gesprek**. Bijna negen op de tien ouders hadden geen huisbezoek en 4 procent weet het niet meer. **Een ruime meerderheid van de ouders (85%) die geen huisbezoek heeft gehad, heeft hier ook geen behoefte aan.**

6. Inzichten uit focusgroep met pedagogisch professionals

In juli 2024 zijn beleidsprofessionals van SZW in gesprek gegaan met pedagogisch professionals. PPINK had geholpen om dit gesprek tot stand te laten komen. Verschillende onderwerpen kwamen aan bod, waaronder ook samenwerken met ouders. Wel is het een uitdaging om aan oudercontacten te doen. **Ouders hebben weinig tijd**, pedagogisch professionals zien zichzelf wel als mede-opvoeder, maar voelen zich beperkt door **gebrek aan taakuren** om hiermee goed aan de slag te gaan en daarbij heeft **corona** en **personeelstekorten** niet geholpen.

7. Inzichten uit interviews met pedagogisch coaches

De contactmomenten met ouders zit vooral in de breng- en haalmomenten en via de ouderapp. Ook worden er observaties gedaan bij kinderen en daar volgen 10-minutengesprekken op. De betrokkenheid van ouders bij de opvang verschilt. Ook zijn ouders van BSO-kinderen minder betrokken, daar is de school het belangrijkste. **De intake** als een kind op de opvang komt is **een belangrijk moment**. Dat is het moment om het kind en het gezin te leren kennen, uitleg te geven aan ouders over de opvang, over praktische dingen.

Pedagogisch coaches merken wel dat ouders behoefte hebben aan tips van pm-ers of de rol die ze hebben bij doorverwijzingen. Goed contact met ouders zit hem in een goede overdracht, aansluiting zoeken bij ouders, meedenken met ouders, tips geven. Ouders en pm-ers moeten zich verbonden voelen.

Dat **pm-ers de rol hebben van partner in de opvoeding moet wel uitgedragen worden**. En **pm-ers moeten zich er van bewust zijn dat zij expertise en ervaring bezitten** en uitgaan van hun eigen kracht.

Maar het gaat breder dan alleen de contacten tussen ouders en pm-ers. Het gaat ook om de contacten met consultatiebureaus, opvoeddeskundigen, activiteiten ouder-kind, ontmoetingsplek voor ouders. **Ouders met een groter netwerk zijn minder gespannen en ervaren meer steun**. En tegelijkertijd: "Je kunt niet verder dan de ouder wil". In zo'n geval blijf je het wel aankaarten.

Er zijn binnen de organisatie vaak afspraken voor het voeren van 'moeilijke' gesprekken met ouders. Dan zijn er andere collega's bij of worden de gesprekken door anderen gevoerd dan de pm-er.

De coaches zeggen dat er wel aandacht vanuit de organisatie is voor het de contacten met ouders, zoals in de vorm van een cursus, project. Maar goede contacten met ouders is niet alleen maar kennis. Het is ook een **vaardigheid** en iets waar je **ervaring in moet opdoen**. **Coaching over oudercontacten aan de pm-er door de pedagogisch coach kan helpen**.

Belemmeringen in het oudercontact zijn: de taal, verwachtingen van ouders (culturele verschillen) tijdsinvestering. **SZW is wel belangrijk voor het kader**.

“Er is weinig tijd aan het begin en einde van de dag. Veel haast om naar werk te gaan en weer snel naar huis te gaan.”

“Ouderochtenden worden moeilijker om te organiseren, de samenstelling van ouders is meer divers, ouders zijn ‘eenlingen’ en veel individualistischer dan vroeger.”

“Opvoeden wordt moeilijker, en daar hebben wij een taak in. Maar zonder taakuren wordt dat lastig om verbinding onder ouders te creëren.”

Quotes van pedagogisch professional

8. Inzichten uit de kennismiddag inclusieve opvang

Opvallend is dat het onderwerp pedagogisch partnerschap ter sprake kwam tijdens **de kennismiddag van inclusieve opvang**. Hoewel het slechts één van de acht thema's was, kwam het bij alle andere thema's toch ook nog ter sprake. Daaruit kan de conclusie worden getrokken dat het thema des te actueler is en breed speelt.

Tips die daaruit voortkwamen:

- **Laagdrempelige ontmoetingen**
- Ouders moeten op de groepen moeten komen, dan ontstaat een goed beeld van het kind op de opvang (in plaats van digitale overdracht via ouderportaal)
- Best practises over oudercontacten delen tussen organisaties
- **Zorg voor een goede basis**, dan is het daarna ook makkelijker contact te hebben als er zorgen zijn
- **Vertrouwen en gelijkwaardigheid** is belangrijk: investeer vroeg in de verbinding
- Zorg ervoor dat een pm-er het goede gesprek met ouders kunnen voeren.
- **Meer verbinding tussen pm-ers, ouders en wijkteam. Versterk pm-ers met expertise** van jeugdhulp, gedragsdeskundigen. **Maar bescherm ze ook, want ze kunnen niet alles.**
- **Luister ook naar ouders over de thuissituatie**

9. Inzichten uit interview met familieschool

Doel is om de leefwerelden van ouders bij elkaar te brengen in achterstandwijken. De school is een ontmoetingsplek en daarom worden daar ook activiteiten georganiseerd.

De familieschool probeert de zorgen van ouders weg te nemen, preventief ouders te helpen, zodat zorgtrajecten minder/niet nodig zijn. **Er wordt niets aan ouders aangeboden zonder dat de behoefte in kaart is gebracht en zonder ouders zelf betrokken zijn bij de organisatie.**

Dat heeft effecten: er zijn **meer contacten tussen ouders, netwerken worden vergroot, meer ouders zijn in contact met wijkteam, arbeidsconsulenten, meer ouders betrokken bij activiteiten school.**

Ketenpartners proberen ook aan te sluiten en **informeel in contact te treden met ouders tijdens informele momenten**

“Wij doen wel eens BBQ: dat is op het moment de ouderparticipatie (met Sinterklaas, Kerst en Halloween). Er is te weinig tijd voor een ouderavond.”

“Te weinig taakuren. Als je iets wil organiseren is het eigenlijk vrijwilligerswerk. In een witte wijk waren er wel meer kansen. Zoals gezonder kinderopvang, bewegen: was wel in witte wijk, niet in prachtwijk.”

Quotes van pedagogisch professionals

10. Inzichten uit interview met de opleidingskant (MBO-Raad en ROC)

Ouderbetrokkenheid zit in het kwalificatiedossier van het MBO. Dat gaat dan in op de communicatie met ouders: praktische handvatten, maar ook het organiseren van een informatieavond, of een opdracht over een kind met gedragsproblemen. **Ze merken dat studenten dat nog best eng vinden.** Dat zit hem misschien juist in hiërarchische verschillen tussen pm-er en ouders, dus in de betere buurten.

We moeten dit onderwerp wel ruimer zien dat alleen het equiperen van de pm-er. Het moet ook vanuit de organisatie komen (visie en achter pm-er staan) en vanuit de overheid (tegengaan individualisering en doel kinderopvang = ontwikkeling kind). Een locatiemanager moet ook aanspreekpunt van een ouder kunnen zijn, wat met de schaalvergroting nog wel eens lastig is.

11. Inzichten uit interview met Peter de Vries

De heer De Vries is zelfstandig expert ouderbetrokkenheid, lector aan de Academica University of Applied Sciences in Amsterdam en buitenpromovendus ouderbetrokkenheid aan de Rijksuniversiteit Groningen

De term pedagogisch partnerschap is wellicht niet gelukkig gekozen. Ouders zijn geen pedagogisch partners van een instelling, maar vader en moeder van hun kind. De Vries geeft de voorkeur aan de term ouderbetrokkenheid. Niet dat ouders niet betrokken zouden zijn, maar het gaat vooral om onze betrokkenheid óp de ouders. Los van de term: pedagogisch partnerschap helpt kinderen en jongeren zich beter te ontwikkelen. Die ontwikkelwinst zit in de afstemming tussen ouders en de kinderopvang zodat ze samen het beste zoeken voor het kind. Wat je wilt bereiken is dat het kind zich thuis en op de kinderopvang aangemoedigd voelt zich te ontwikkelen. Die vrijheid ervaart het kind het beste als 'thuis' en kinderopvang op 1 lijn zitten.

Ouderbetrokkenheid is ook goed voor de pm-er. Deze krijgt immers een betere relatie met de ouder en ontwikkelt een gedeelde aanpak wat het werk aantrekkelijker maakt.

Werken aan ouderbetrokkenheid vraagt vooral werken aan de beroepshouding en -kennis van de pm-er, daar begint het mee. Die basis moet op orde zijn. Pedagogisch partnerschap is vooral betrokkenheid op ouders door pm-ers. De Vries focust zich dan ook op het positief beïnvloeden van de mindset en vaardigheden van professionals ten aanzien van ouders.

Pm-ers zouden over vier competenties moeten beschikken: 1) communiceren, 2) cultuursensitiviteit, 3) relatie aangaan en onderhouden en 4) professionele zelfreflectie.

Concrete lessen:

- Respecteer autonomie van de ouder. Laat ouders werkelijk meedenken met een plan dat je opstelt. Wat vaak niet werkt is alleen maar een handtekening vragen voor een plan .
- Meld niet alleen als het niet goed gaat maar ook wat wel goed gaat. en niet alleen zoals zo vaak alleen maar 'het ging goed hoor vandaag, geen bijzonderheden'.
- Ken als pm-er de namen van ouders en spreek ze aan met hun naam. Ouders voelen zich op deze manier gekend en dat is belangrijk voor een goede relatie.
- Ouders gaan niet in de weerstand als je probleemgedrag benoemt. Het is geen weerstand maar 'een onderzoeken of iets wel echt zo is'. het is logisch dat ouders kritisch reageren

12. Inzichten uit literatuur over pedagogisch partnerschap in de praktijk

Uit de literatuuranalyse van het Expertisecentrum Kinderopvang over pedagogisch partnerschap in de praktijk, wordt duidelijk dat **samenwerken met ouders draagt bij** aan het **welbevinden en de ontwikkeling** van kinderen. Ouders vormen **geen homogene groep**. Zij hebben verschillende belangen en posities, verschillende sociale en etnische achtergronden, verschillende opvoedings- en communicatiestijlen. Daarom is het advies aan de praktijk:

- **Investeer** in het **kennismaken met ouders** en het goed **leren kennen van het gezin**.
- Een aandachtspunt hierbij is het **inzicht** verkrijgen **in de interacties tussen ouders en kinderen** en de **visie van ouders op opvoeden**. Het is zeker het overwegen waard om het gezin hiervoor **thuis te bezoeken**.
- Maak gebruik van **bestaande contactmomenten** om te werken aan de relaties met ouders.
- Spreek samen met ouders **procedures** af voor **afstemming over de ontwikkeling** van het kind. Een **routine** van regelmatig **individueel contact** op een vast moment kan hierbij behulpzaam zijn. Het werkt versterkend om **vanaf het begin verwachtingen** over en weer uit te spreken.
- **Werk aan wederkerige relaties** met ouders tijdens de bestaande contactmomenten. Geef ouders inzicht in wat **het kind gedurende de dag ervaart**. Spreek daarbij **positief** over het kind en **toon belangstelling** naar ervaringen van kind en ouders thuis. Hierbij is steeds een **open en empathische houding** van belang.
- Zijn de ouders **uit beeld**? Zoek dan naar contact, of maak contact met andere **personen in het netwerk van het gezin**.
- **Geef ouders inzicht** in hoe hun kind zich ontwikkelt op de kinderopvang in interactie met de pedagogisch professionals en andere kinderen op de groep. **Toon belangstelling** voor het perspectief van ouders en hoe het kind zich **thuis ontwikkelt**. Deze gesprekken beiden aanknopingspunten elkaars rollen te versterken.

12. Inzichten uit literatuur over pedagogisch partnerschap in de praktijk

Pedagogisch samenwerking is een must vanwege de verbinding tussen de leefwerelden

Allewijn spreekt over de noodzaak om een **expliciete pedagogische samenwerking** vorm te geven en het **belang van verbinding tussen de leefwerelden** waarin kinderen zich bevinden, thuis en in de opvang. Het helpt hierbij als **professionals en ouders inzicht hebben in elkaars verwachtingen**. Een eerste aanbeveling is om te investeren in communicatie tussen professionals en ouders. Een tweede aanbeveling is om te investeringen in beleid en het realiseren van meer reflectie op het handelen van professionals met ouders.¹

Het is in het belang van het welzijn van het kind om opvoedingsattitudes af te stemmen

Als de opvoedingsattitude van de professionals meer autoritair is dan die van de moeder, dit gevolgen heeft voor het welzijn van het kind. Het kind voelt zich dan minder op het gemak in de opvangsituatie. Dit pleit ervoor om de **opvoedingsattitudes goed op elkaar af te stemmen** in het belang van het welzijn van het kind. **Betere communicatie** tussen ouders en pedagogisch professionals in de kinderopvang is geassocieerd met een **beter welbevinden** van het kind. Advies is om de opvoedingsattitudes te bespreken voordat een kind in de opvang start.

**“Wie over ouders moppert, moppert
eigenlijk over zijn eigen gebrek aan
professionaliteit”**

Quote van Peter de Vries

13. Inzichten uit deskresearch over bestaande tools voor samenwerking met ouders

Het Expertisecentrum Kinderopvang heeft tools om de pedagogisch praktijk om weg te helpen om samenwerken met ouders vorm te geven.

Er bestaat ook een Handreiking en oplegger [Samenwerken met alle ouders in de VVE | Publicatie | Home | Volkshuisvesting Nederland](#)

In het onderwijs is er al langer meer aandacht voor en onderzoek naar wat pedagogisch partnerschap oplevert.³ De term partnerschap tussen ouders/verzorgers en scholen verwijst naar een **gedeelde verantwoordelijkheid** van scholen en ouders, om de ontwikkeling van kinderen te ondersteunen.

Partnerschap tussen ouders en school gaat over **gelijkwaardige samenwerking**. Het woord 'partner' in partnerschap houdt in dat **beide partners elkaar om raad vragen en elkaar steunen in de ontwikkeling van kinderen**.

Wat is bekend over partnerschap tussen ouders/verzorgers en school?

- Dat ouders en school veel kunnen betekenen voor elkaar, als het gaat om het welbevinden van kinderen.
- **Partnerschap** tussen ouders/verzorgers en school **draagt bij aan betere leerprestaties, afname van verzuim en minder probleemgedrag** tijdens de lessen. Zo weten we dat wanneer de thuiscultuur en de schoolcultuur beter op elkaar aansluiten, leerlingen beter in hun vel zitten en gemakkelijker goede schoolprestaties leveren.

1 Allewijn, P. (2009). Gedeelde opvoeding op het kinderdagverblijf? Een onderzoek naar de samenwerking en afstemming tussen ouders en pedagogisch professionals (Proefschrift). KU Leuven. 2 Van Ijzendoorn, M.H., Tavecchio, L.W.C., Stams, G.J.J.M, Verhoeven, M.J.E., & Reiling, E. (1998). Attunement between parents and professional caregivers: a comparison of childrearing attitudes in different child-care settings. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 771-781.

³ <https://www.onderwijskennis.nl/themas/partnerschap-tussen-ouders-verzorgers-en-school/>

13. Inzichten uit deskresearch over bestaande tools voor samenwerking met ouders

- **Ouders** (of andere verzorgers) **hebben informatie en inzichten over hun kind**, die van **toegevoegde waarde** is voor de school om hun leerlingen goed te kunnen begeleiden.
- Daarnaast is **zeggenschap voor ouders** over hun eigen kinderen in de samenwerking met school, een vanzelfsprekend onderdeel van deze samenwerking. Partnerschap is daarom een mooi woord om zo'n samenwerking te duiden. Het houdt in dat ieder vanuit zijn eigen rol en betrokkenheid meedenkt en meedoet aan het welbevinden van kinderen en jongeren. En dat is waar het om gaat. Dat beide partijen elkaar versterken waardoor je tot een gelijkwaardige samenwerking komt, ten behoeve van alle leerlingen.

OCW heeft een specifieke uitkering tbv het **Programma Ontwikkeling Jonge Kind** (SPUK Kansrijke Wijk). **Ouderbetrokkenheid** bij voorschoolse educatie is hier **onderdeel** van. De aanvraag voor een SPUK van de gemeente Nieuwegein geeft een beeld wat gemeenten hieraan kunnen doen. De **focus** ligt op **ontmoeting, taal en signalering**/doorverwijzing.

Er zijn:

- Buurtbrabbels: een informele activiteit voor ouders en kinderen uit de wijk die begeleid wordt door een kinderwerker. Ouders gaan met elkaar in gesprek, ouder/kind activiteiten worden gestimuleerd. Eventuele problematiek van ouder en kind wordt gesignaleerd, over gesproken en eventueel verwezen.
- Ouder-kind ochtenden: informele activiteit gericht op educatie en taalontwikkeling waarbij (voor)lezen en thema-activiteiten zoals mediagebruik centraal staan.
- Taalactivering door beweging (zoals Peuterstapjes, Muziek op Schoot) op de kinderopvang en/of in de wijk.
- Versterken spraak- taalontwikkeling in thuisomgeving: Bij een twijfelachtige taalontwikkeling begeleidt een gespecialiseerde professional ouders thuis

13. Inzichten uit deskresearch over bestaande tools voor samenwerking met ouders

Ook het NJI⁴ heeft op basis van onderzoek praktische handvatten/aanbevelingen opgesteld:

- Ben je er als professional van **bewust** dat ouders met een **lage SES barrières ervaren** in de samenwerking (zoals bijvoorbeeld het regelen van vervoer, onzekerheid. Sluit zoveel mogelijk aan bij de doelen en wensen van ouders en ga uit van gedeelde besluitvorming.
- **De cultuur van de organisatie waarbinnen de samenwerking plaats vindt is van invloed.** Ben je bewust van de cultuur van je eigen organisatie en onderzoek in hoeverre deze aansluit bij de behoeften van ouders. Probeer knelpunten hierin met ouders te overbruggen.
- Ben je **bewust** van je **eigen referentiekader en aannames over de samenwerking** met ouders. Probeer een zo open mogelijke houding te hebben naar alle ouders.
- Het aangaan van partnerschap met ouders vraagt **bepaalde vaardigheden en competenties**. Mogelijk is hier tijdens de opleiding weinig aandacht voor geweest. Het is niet vreemd als professionals hier onzeker over voelen.

Naast kenmerken die van invloed zijn op de samenwerking zijn er ook werkzame elementen om partnerschap te bevorderen.⁵

1. Investeer vanaf de start van het contact in de relatie met ouders. Leer elkaar kennen en spreek de verwachtingen naar elkaar uit. Vaders en moeders zijn beiden even belangrijk in partnerschap. **Investeer** daarom in **beide ouders** wanneer dit mogelijk is en dit de behoefte is van ouders zelf.
2. **Toets in hoeverre de organisatie en de houding van professionals voldoen aan de 14 indicatoren voor partnerschap.** Voer waar nodig aanpassingen door.

De leeftijd van het kind is van invloed op de mate van partnerschap. **Bij jonge kinderen is intensief partnerschap vanzelfsprekender dan oudere kinderen.** Het is logisch dat de mate van partnerschap verandert tussen professionals en hun ouders. Partnerschap blijft voor alle leeftijden belangrijk en effectief. Het is van belang dat partnerschap bij de behoeften van ouders en hun kinderen blijft aansluiten.

⁴ https://www.nji.nl/uploads/2021-05/WatWerkt_Partnerschap-met-ouders.pdf
<https://www.nji.nl/verbinding-onderwijs-en-jeugdhulp/hoe-werk-ik-aan-partnerschap-tussen-school-en-ouders>

13. Inzichten uit deskresearch over bestaande tools voor samenwerking met ouders

Het bieden van ondersteuning thuis door ouders is een belangrijke component in partnerschap met ouders. Ouders hebben handvatten vanuit professionals nodig om hun kind thuis goed te kunnen ondersteunen. Door partnerschap weten ouders beter wat van hun kinderen verwacht wordt en kunnen hun kind thuis ondersteunen. Daarnaast kennen ouders en de professionals elkaar beter waardoor de aanpak op de (voor)school en thuis op elkaar kan worden afgestemd.

Knof en Swick (2007) hebben ook concrete handvatten gegeven:

- Bouw een betekenisvolle relatie op **met alle ouders**. Wanneer je dit voorneemt ben je geneigd vaker contact op te nemen en meer met hen te communiceren. Je laat daarmee zien aan ouders zien dat je om hun kind geeft.
- Zorg ervoor dat je **snel en positief contact** hebt met ouders. **De eerste interactie is belangrijk**. Wanneer er al meteen een probleem is associëren ouders het contact snel met negativiteit.
- Communiceer **geregeld** met ouders en gebruik hiertoe **verschillende middelen**.
- **Deel** kleine **successen en waardevolle momenten** van het kind
- Leer ouders en hun individuele behoeften kennen en communiceer hoe je in deze behoeften kunt voorzien.
- Luister naar **de zorgen van ouders** en neem de zorgen serieus.
- **Vraag om hulp** aan ouders wanneer je dit nodig hebt.
- **Draag de boodschap uit** dat je **ouders waardeert** als het kinds belangrijkste leraar.

14. Haakjes voor ontwerp

De waarde van de PP'er beter benadrukken

Pedagogisch professionals hebben veel kennis over de ontwikkeling van kinderen. Toch gaan ouders eerder naar vrienden of familie voor advies. Hoe kunnen we de waarde van PP'ers duidelijker maken, zodat zij ouders meer en beter kunnen ondersteunen bij opvoedvragen?

Omggaan met beperkte contacttijd

De korte tijd die beschikbaar is tijdens het halen en brengen van kinderen maakt het lastig om diepgaande gesprekken te voeren. Hoe kunnen we meer momenten van persoonlijk contact tussen PP'ers en ouders inbouwen zodat er ruimte ontstaat om dieper in te gaan op de ontwikkeling van het kind en opvoedvraagstukken?

Er worden ideeën genoemd zoals het aanbieden van workshops of informatieve bijeenkomsten over specifieke opvoedthema's zoals slaap, voeding of zindelijkheid.

De visie van kinderopvangorganisaties op het gebied van samenwerking versterken

Een heldere visie en werkinstructie rondom samenwerken tussen ouders en PP'ers vanuit de kinderopvangorganisaties kan mogelijk meer slagkracht geven aan pedagogisch professionals om met pedagogisch partnerschap aan de slag te gaan. Hoe kunnen we kinderopvangorganisaties een heldere visie en werkinstructie laten formuleren op het gebied van samenwerken tussen ouders en PP'ers?

De term 'Pedagogisch Partnerschap' beter positioneren

Zowel ouders als pedagogisch professionals zijn niet bekend met de term Pedagogisch Partnerschap en hebben hier geen eenduidig beeld bij. Hoe kunnen we duidelijker maken aan pedagogisch professionals en ouders wat pedagogisch partnerschap betekent en hoe zij dat kunnen vormgeven in hun dagelijks werk?

14. Haakjes voor ontwerp

Betrek beide ouders vanaf het begin

Investeren in de relatie met beide ouders vanaf het eerste contactmoment versterkt het partnerschap. Door zowel vaders als moeders actief te betrekken en ruimte te geven voor hun verwachtingen en behoeften, ontstaat een stevige basis voor samenwerking in de opvoeding.

Partnerschap aanpassen aan de leeftijd van het kind

De mate van partnerschap verandert met de leeftijd van het kind. Bij jonge kinderen is intensieve samenwerking vaak vanzelfsprekend, terwijl dit bij oudere kinderen anders wordt. Partnerschap blijft echter essentieel en moet aansluiten bij de veranderende behoeften van ouders en kinderen.

De rol van de pm'er als mede-opvoeder versterken

Pedagogisch professionals zien zichzelf als mede-opvoeders, en 42% van de ouders herkent hen ook in deze rol. Dit biedt een kans om de samenwerking verder te versterken door de waarde van de pm'er als opvoedpartner nog duidelijker zichtbaar te maken voor alle ouders.

Vertrouwen als fundament voor samenwerking

Een sterke basis van vertrouwen tussen ouders en pm'ers is essentieel, vooral als er lastige gesprekken nodig zijn. Dit vertrouwen ontstaat door informele gesprekken en het leren kennen van de thuissituatie, bijvoorbeeld tijdens de intake. Continu werken aan deze verbinding versterkt het partnerschap en maakt moeilijke onderwerpen bespreekbaar.

14. Haakjes voor ontwerp

Pedagogisch partnerschap is een gezamenlijke verantwoordelijkheid

Pedagogisch partnerschap vraagt om inzet van alle betrokkenen. Kinderopvangorganisaties, ouders, ketenpartners, de overheid en pm'ers zelf moeten samen het belang erkennen en hierop handelen. Alleen door gezamenlijke inspanning kan het partnerschap echt tot bloei komen en bijdragen aan de ontwikkeling van het kind.

Breng- en haalmomenten als waardevolle contactmomenten

Ouders hebben vaak weinig belangstelling voor georganiseerde activiteiten, en pm'ers hebben beperkte tijd om hier aandacht aan te geven. Het breng- en haalmoment wordt door ouders wél gezien als een geschikte gelegenheid om contact te leggen. Deze momenten kunnen benut worden om op een natuurlijke manier de samenwerking te versterken.

Partnerschap als kern van gelijkwaardigheid

Literatuur benadrukt dat het concept 'partnerschap' gelijkwaardigheid uitstraalt, in tegenstelling tot termen zoals 'samenwerken met ouders'. Het gebruik van de juiste terminologie kan bijdragen aan een gedeeld gevoel van respect en balans in de relatie tussen ouders en pm'ers.

Vertrouwen als fundament voor samenwerking

Een sterke basis van vertrouwen tussen ouders en pm'ers is essentieel, vooral als er lastige gesprekken nodig zijn. Dit vertrouwen ontstaat door informele gesprekken en het leren kennen van de thuissituatie, bijvoorbeeld tijdens de intake. Continu werken aan deze verbinding versterkt het partnerschap en maakt moeilijke onderwerpen bespreekbaar.

14. Haakjes voor ontwerp

PP'ers ondersteunen met opleiding & training

Pedagogisch professionals geven aan dat ze behoefte hebben aan meer training, specifiek gericht op communiceren met ouders. We zouden met de bestaande opleidingen hiernaar kunnen kijken, of de mogelijkheden verkennen voor aanvullende cursussen en trainingen. Er zal wel eerst moeten worden onderzocht wat de status van de opleidingen op dit moment. Hoe kunnen we PP'ers vanuit opleiding en training beter ondersteunen bij het voeren van oudergesprekken?

Omgaan met de verschillende manieren waarop ouders contact willen hebben

Sommige ouders zijn zeer betrokken, terwijl anderen meer afstand houden. Het is een uitdaging om manieren te vinden om ouders die minder actief betrokken zijn toch te betrekken zonder hen te overbelasten. Hoe kunnen we ouders die minder betrokken zijn bij de kinderopvang prikkelen om meer in contact te komen met PP'ers?

Omgaan met taalbarrières en culturele verschillen

Goed communiceren met ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersen kan ingewikkeld zijn. Een gedeelde culturele achtergrond zorgt daarin soms voor meer vertrouwen. Hoe kunnen we de communicatie tussen PP'ers en ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersen verbeteren? Hoe kunnen we beter omgaan met culturele verschillen tussen PP'ers en ouders?

Pedagogisch partnerschap voor jong ouderschap

Met name jonge ouders hebben behoefte aan meer en gedetailleerdere updates over wat hun kind leert en doet op de opvang. Dit biedt een kans en ingang om met deze specifieke doelgroep aan de slag te gaan met pedagogisch partnerschap. Hoe kunnen we PP'ers inzetten om jonge ouders meer te ondersteunen in de opvoeding van hun kind?

14. Haakjes voor ontwerp

Omgaan met wisselingen in personeelsbezetting

Ouders ervaren regelmatig wisselingen in het personeel en invalkrachten op de opvang, wat hun vertrouwen kan verminderen. Dit gebrek aan continuïteit maakt het moeilijker om een stabiele relatie op te bouwen tussen ouders, kinderen, en professionals, waardoor een goede basis voor samenwerking in het geding kan komen. Hoe kunnen we zorgen dat PP'ers ondanks wisselingen in personeelsbezetting alsnog een sterke vertrouwensband kunnen opbouwen met ouders?

Informatievoorzieningen anders inrichten

Verschillende ouders hebben verschillende behoeften op het gebied van communicatie en informatievoorziening. De traditionele manier van communiceren, via nieuwsbrief en ouderportaal, werken niet voor alle ouders even goed. Hoe kunnen we de informatievoorzieningen vanuit de kinderopvang verbeteren zodat verschillende ouders goed betrokken worden?

15. Conclusie en ontwerprichting

Het onderzoek bevestigt dat pedagogisch partnerschap een belangrijke rol speelt in de kwaliteit van kinderopvang en de ontwikkeling van kinderen. Zowel ouders als pedagogisch professionals erkennen het belang van deze samenwerking, maar de resultaten laten zien dat er nog obstakels zijn die vragen om versterking en verduidelijking.

Het onderlinge vertrouwen tussen ouders en professionals is vaak aanwezig, maar de mate van betrokkenheid varieert sterk. Ouders die actief betrokken zijn, ervaren de kinderopvang als een verlengstuk van thuis. Voor hen is het partnerschap waardevol, en zij willen graag samen met pedagogisch professionals werken aan de ontwikkeling van hun kind. Tegelijkertijd blijkt dat veel ouders bij vragen over opvoeding eerder naar familie of vrienden stappen dan naar de opvang. Dit wijst erop dat de rol en expertise van pedagogisch professionals buiten de opvangsituatie nog niet altijd helder zijn.

Pedagogisch professionals zelf zien zich vaak als mede-opvoeders en investeren actief in de relatie met ouders, maar merken dat hun werk niet altijd de waardering krijgt die het verdient. Ook blijkt dat de opleiding en training die zij hebben ontvangen niet altijd aansluit bij de praktijk.

Een ander punt van spanning ligt bij de continuïteit en frequentie van contactmomenten. Ouders hechten waarde aan een vast aanspreekpunt en willen dat er altijd plek is voor hun kind. Personeelwisselingen en de beperkte tijd tijdens het brengen en halen maken het lastig om echt een stabiele vertrouwensband op te bouwen.

Daarnaast verschillen de verwachtingen rondom communicatie en informatievoorziening. Veel ouders voelen zich minder betrokken via nieuwsbrieven en ouderportalen. Dit verschil laat zien dat niet elke communicatiestijl voor iedereen werkt en dat sommige ouders meer maatwerk nodig hebben om zich betrokken te voelen.

Kortom, er is geen sprake van een acuut probleem in het pedagogisch partnerschap, maar er zijn wel duidelijk kansen om deze samenwerking verder te versterken. Vertrouwen en goede communicatie zijn de basis, en het benutten van de expertise van pedagogisch professionals en het vinden van manieren om ouders op een passende manier te betrekken, blijven belangrijke aandachtspunten.

Snijboon
Maliestraat 7, Utrecht
Frouke@snijboon.nl
0611481023